

KIELEMME KÄYTÄNTÖ

Yhdenmukaisuutta päiväyksiin

Kun sujautamme päiväyksen vaikkapa tuttavallisen kirjeen yläkolkkiaan, tulemme harvoin ajatelleeksi, kuinka monella tavoin tuo toimitus nykykielessä voidaan tehdä. Yksi kirjoittaa: Tampereella 4. 6. 1961, toisen päiväys on pelkkä 4. 6. 61, kolmannen yhdysmerkillinen 4. 6. -61, neljännen 4/6 1961, viidennen 4/6 61, kuudennen 4. VI. 1961, ja muitakin tapoja voitaisiin löytää — taitaapa joku vanhimman polven edustaja vielä koreilla tämmöiselläkin päiväyksellä: 19 4/6 61. Moni varmaan kysyy, mikä näistä monista päiväyksistä sitten on »oikea». Kaikki ovat oikeita ainakin sikäli, että ne ovat kielioppien ja -oppaiden hyväksymiä; jostain jopa melko uudesta kieliopista voitaisiin poimia vielä liuta muunkinlaisia päiväysmahdollisuuksia: 4. 6. '61, 4./VI ja 4./6. Näitä viimeksi mainittuja käytännössä tuskin kuitenkaan näkee, ja jos näkeekin, niille voi myöntää vain satunnaisuuden tai oikeinkirjoitusvirheen arvon.

Kirjakielen olemukseen kuuluu luonnostaan, että pyritään mahdollisimman pitkälle ulottuvaan yksimuotoisuuteen, ellei siten tunnu menetettävän joitakin erityisiä tyylillisiä tai muita arvoja. Tajuamme tarpeettomaksi horjuvuudeksi sen, että samaa asiaa sanotaan milloin *huoneistoksi*, milloin *huoneustoksi* tai että puhutaan vuoroin *tiedottamisesta*, vuoroin *tiedoittamisesta*, ja onkin syytä iloita, kun turha rinnakkaisuus mm. näissä kahdessa tapauksessa on väistymässä suositellun yksimuotoisuuden (*huoneisto*, *tiedottaa*) hyväksi. Päiväysasiassa vaistomme tuntuu olevan turtuneempi: eri kirjoitusasuja suvaitaan, vaikka niiden rinnakkaiselosta on vaikea ymmär-

tää koituvan minkäänlaista hyötyä. Järkeistämisen nimessä olisi vihdoin päästävä siihen, että noista »oikeistakin» päiväyksistä ruvetaan suosimaan vain yhtä tai enintään kahta ja jätetään muut hiljakeen unohtumaan. Epäilemättä päiväystapa 4. 6. 1961 on jo kirjoitettuna muodosteena selvin, ja se onkin aihetta asettaa etusijaan. Varsinkin epävirallisissa kirjeissä, tilapäisissä muistiinpanoissa yms., joissa vuosisadan ilmi panemisella ei ole merkitystä, voidaan käyttää sen sijasta lyhyempää päiväystä 4. 6. 61. Vinoviivat, roomalaiset numerot ja vuosisataa korvaavat yhdysmerkit sitä vastoin joutuvat turhina hepeninä pois nykyaikaisesta päiväyksestä.

Yhtä seikkaa on kuitenkin vielä tähdennettävä. Viime vuosina on varsinkin mainosalalla tullut yleiseksi tavaksi, että vuosiluvuttomissa ajanilmauksissa heitetään piste pois kuukauden- ja joskus päivännumerokin jäljestä, tällä lailla:

Kuvanveistotaidetta 11.—30. 10

Lennämme 1.11 alkaen Osloon neljästi viikossa

Suurmessut 16. 9—2. 10

Genèven ralli ajetaan 19—23. 4

Moista tapaa on pidettävä silkkana vallattomuutena. Ne jotka näin kirjoittavat, ovat unohtaneet, että piste ei päivämäärissä ole mikään tarkoitukseton lisäke: sillä päinvastoin ilmaistaan, että kyseessä on nimenomaan järjestysluku. Asia ei muutu, vaikka päivämäärä olisi viimeisenä jossakin otsikonomaisessa irtoilmauksessa. Vaikka otsikot nykyään muuten kirjoitetaan loppupisteettöminä, niissä tietysti on säilytettävä järjestyslukujen ja pisteellisiksi vahvistettujen lyhenteiden pisteet.

Hiukan arkisen numeropäiväyksen lisäksi on olemassa toinenkin päiväystyyppi. Varsinkin täsmällisessä asiatyylisessä esityksessä, virallisten kirjeiden ja asiakirjojen lopussa yms. yhteyksissä näet tavallisesti käytetään pitempää ajanilmausta, jossa kuukaudennimi on merkitty kirjaimin. Yksimuotoisuuteen ei tässäkään päivästyypissä ole päästy: näkee kirjoitettavan milloin Tampereella 4. p:nä kesäkuuta 1961 tai 4 p:nä kesäkuuta 1961, milloin taas Tampereella kesäkuun 4. p:nä 1961, kesäkuun 4 p:nä 1961, kesäkuun 4 p. 1961, ja käytännössä esiintyviä vaihtoehtoja voitaisiin luotella vielä koko joukko lisäksi. Kaikki nämä kirjoitustavat ovat kielioppien mukaan jälleen »oikeita» — jotkin ohjekirjat suvaitsevat tällaisessa tapauksessa jopa päivännumeron pisteettömyydenkin —, mutta sallittujen vaihtoehtojen ylenpalttista kirjavuutta tuskin voidaan pitää vakiintuneen kulttuurikielen arvon mukaisena. Hämmästyttävintä on, että käytännössä miltei epäharvinaisimpana on näihin asti pysytellyt eräs päiväystapa, joka on kaikkia edellisiä sujuvampi, siitä kun kokonaan puuttuu tarpeeton »päivänä»-sanon lyhenne, jollaista muissakaan Euroopan kielissä yleensä ei käytetä. Tarkoitin tällaista näppärää päiväystä: *Tampereella 4. kesäkuuta 1961* (voidaan lukea joko »neljäntenä kesäkuuta» tai arkisemmassa tyyliissä »neljäs kesäkuuta»). Viime aikoina on sentään ruvennut näkymään merkkejä tällaisen päiväyksen yleistymisestä, ja sitä voidaankin lämpimästi suositella laajempaan — tulevaisuudessa toivottavasti yksinomaiseenkin — käyttöön. Tyyliarvoltaan tämä päiväys on moitteeton, eikä kukaan tee enää etikettivirhettä, vaikka kirjoitaisi sen kuinka juhlanan asiakirjan päätteeksi.

Samanlainen ajanilmaus sopii tietysti

käytettäväksi myös laajemmassa lauseyhteydessä eikä pelkästään irtoilmauksena, siis esim. »Puolustusvoimain lippujuhlaa vietetään 4. kesäkuuta.» Sen kätevyys käy ilmi varsinkin mainittaessa pitemmän ajanjakson rajapäiviä. Usein näkee kirjoitettavan tähän tapaan: »Osakunnan kotiseuturetki on kesäkuun 1.—25. päivinä.» Kirjoitettuna tämä ilmaus näyttää juuri ja juuri menevän mukiin, mutta kuinka se olisi lausuttava ääneen? Sanelunmukainen luku-tapa »kesäkuun yksi viiva kaksikymmentäviisi päivinä», jota toisinaan kuulee, on mauttoman tuntuinen hätäkeino, mutta paljon paremmalta ei kuulosta liioin »kesäkuun ensimmäisestä kahdenteenkympmenteen viidennen päivinä». Aivan hakoteille taas vie kirjoitustapa »Retki on kesäkuun 1.—25. päivien välisenä aikana» (tai »1. 6.—25. 6. välisenä aikana»), siinä kun 'välisyys' on ilmaistu kahdesti: ajatusviivalla ja sanallisesti. Jos sen sijaan kirjoitetaan ytimekkäästi »Retki on 1.—25. kesäkuuta», lause on sekä lyhyempi että helppo lukea kielellisesti moitteettomalla tavalla: »ensimmäisestä kahdenteenkympmenteen viidennen kesäkuuta».

Samaan tapaan voidaan tarvittaessa kirjoittaa vaikkapa »Loma on 15. kesäkuuta — 10. heinäkuuta», ellei haluta sanoa pitemmin: »Loma on kesäkuun 15:nnessä heinäkuun 10. päivään.» Viimeksi mainittu keino on ainoa mahdollinen joissakin tapauksissa, esim. »Loma kestää heinäkuun 10. päivään» (tässä ei tietysti voi kirjoittaa »Loma kestää 10. heinäkuuta»). Mutta valtaosassa tapauksia tuo 4. kesäkuuta-tyyppinen päivämäärä täyttää yhtäaikaan lyhyiden ja selvyiden vaatimukset paremmin kuin yksikään kilpailijansa. Pidettäköön se siis visusti mielessä nasevaa ajanilmausta tavoiteltaessa.

TERHO ITKONEN